
Kültürlerarası Din Eğitimi

Muhammet Şevki Aydın & Cemil Osmanođlu

Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık 2015, 196 sayfa.

Kerim Aydın*

Kültürlerarası din eğitimi, özellikle ülkemiz açısından oldukça yeni bir alandır. Türkiye’de ilk ve orta öğretim kurumlarında zorunlu bir ders olarak okutulan ve mezhepler üstü bir yaklaşımla öğretimi hedeflenen Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi (DKAB) dersinde, öğrencilerin diğer din ve kültürlerden de haberdar olmaları istenir. Bu maksatla, DKAB öğretmeni yetiştiren kurumlarda “Kültürlerarası Din ve Ahlak Öğretimi” dersi okutulmaktadır. Bu kitap, yazarların da ifade ettiği üzere, bu alanda ortaya çıkan yeni bir ihtiyaca cevap vermek üzere hazırlanan ders notlarının yeniden gözden geçirilmesi ile ortaya çıkmış bir çalışmadır.

On bölüm halinde hazırlanan bu eserin ilk bölümünde kültürler arası din eğitiminin temel kavramsal çerçevesi ortaya konulmuştur.

“Kültür ve İlgili Kavramlar” adlı ilk bölümde kültürün farklı tanımları yapılmakta daha sonra kültürün unsuru, özellikleri, işlevleri, kazanılması ve kültürle ilgili temel kavramlar başlıkları yer almaktadır. “Küreselleşme ve Din” başlıklı ikinci bölümde küreselleşmeye iten güçler, küreselleşmenin olumlu-olumsuz söylemleri izah edilmekte, daha sonra küreselleşmenin dinler içerisindeki farklı oluşumları desteklemesi ve canlandırması ile dinlerin geleneksel kurumsal aidiyetleri arasındaki ters ilişkiye dikkat çekilmektedir. Ayrıca küreselleşme bağlamında dinî hareketlilikler ile Müslüman dünyanın küreselleşme olgusu karşısındaki tutumuna yer verilmektedir.

“Kültürlerarası Karşılaştırmalı Çalışmaların Önemi” adlı üçüncü bölümde diğer kültürlerle karşılaştırmak suretiyle kendi kültürünü tanımanın öneminden söz edilmiş ve bunun önündeki en önemli engel olarak görülen ‘öteki’ kavramı üzerinde durulmuştur. Yine bu bölümde ötekileştirme ve İslâm’ın bu konudaki tutumu oldukça detaylı bir şekilde işlenmiş, Osmanlı toplumundan örneklerle konu zenginleştirilmiştir. Ayrıca bu bölümde benmerkezcilik ve ırkçılık, batıda ayrımcılık ve nefret söylemi, ayrımcılık

* Arş. Gör., Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
(kerimaydin@uludag.edu.tr)

karşıtı eğitim gibi başlıklar altında işlenen konular, güncel ve dikkat çekici örneklerle kolay anlaşılır bir hale getirilmiştir. Kültürlerarası karşılaşmalarda ortaya çıkan temel yaklaşımların incelendiği dördüncü bölümde alt başlıklar halinde, dışlayıcı, kapsayıcı ve çoğulcu yaklaşımlar hakkında bilgi verilmiştir. Bu yaklaşımlar zaviyesinden Türkiye’de bazı din eğitimi kurumlarındaki uygulamalara “dışlayıcı” oldukları gerekçesiyle eleştiri yönelten J. Hick, Wilfred C. gibi batılı bazı araştırmacılara bu bölümde cevaplar verilmiş ve söz konusu araştırmacıların konuyu ideolojik bir zeminde ele aldıkları ifade edilmiştir. (s. 86) Dinî çoğulculuk konusunda yazarlar, *saygı duymak* ile *saygı göstermenin* ayrımının yapılması gereğine ve eğitim alanında bu amaçla birtakım önlemlerin alınması gereğine işaret etmektedirler.

Kültürlerarası din eğitiminin tanımı, çerçevesi, temel ilkeleri, imkân ve sınırlılıklarının incelendiği beşinci ve altıncı bölümde kültürler arası din eğitiminin amaç ve muhtevası irdelenmekte, diğer din mensuplarıyla diyalogik ilişki kurmanın önemi vurgulanmakta ve bu ilişkinin başarısına ket vuran sebepler açıklanmaktadır. (s. 123)

“Kültürler, Dinler ve Medeniyetler Arası Diyalog” adlı yedinci bölümde yazarlar, günümüzde de yaygın olarak tartışma ve eleştiri konusu olmaya devam eden ‘diyalog’ kavramının aslında dindarlar arası diyalog olarak görülmesi gerektiğini belirterek diyalogun insan olmanın doğal bir sonucu/gereği olduğu ve olması gerektiğini ifade etmektedirler. (s. 130-131) Yine bu bölümde, İslâmofobi kavramını öne çıkaran 11 Eylül olaylarının ve daha sonra yakın dönemde meydana gelen “karikatür krizi”, “fitne filmi” gibi İslâm-Batı arasında gerilimlere neden olan olayların farklı din mensupları arasında diyalog çalışmalarının önemini arttırdığına işaret edilmektedir. (s. 135) Bu bölümü tamamlayıcı nitelikte olan “Kültürlerarası Din Eğitiminin Barış ve Uzlaşma Kültürünün Gelişmesine Katkıları” başlıklı sekizinci bölümde ise uzlaşmanın boyutları ve uzlaşma kültürü ele alınmakta, teâruf ve müzakere kavramları âyetler ve hadislerle açıklanmakta, ayrıca Hz. Peygamber’in (Sav) uygulamalarından örnekler verilmektedir. (s. 144-147)

Kitabın son iki bölümünde günümüzde çoğulcu ve çok kültürlü ülkelerde din ve ahlak öğretimi alanındaki çeşitli uygulamalar ve bu uygulamalara zemin oluşturan teorik tartışmalar ve yaklaşımlar hakkında bilgi verilmektedir.

Kitap içerisinde muhtelif konularda Avrupa Konseyi (AK), Birleşmiş Milletler (BM), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), UNESCO gibi kurumların konu ile ilgili görüşlerine ve kararlarına yer verilmesi, konunun

daha evrensel bağlamda ele alındığı izlenimi vermektedir. Ayrıca konuya başlarken tartışma sorularının verilmesi, bölüm içerisinde ve sonlarında 'grup tartışması, tartışalım, birlikte düşünelim' gibi başlıklarla görsel tablolar sunulması, konunun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacak niteliktedir.

Bütün olumlu yanlarına rağmen kitapta bazı eksiklikler de gözden kaçmamaktadır. Örneğin, metin içerisinde referans gösterilen bazı kaynaklar kaynakçada yer almamakta (Bk. 6. sayfada [Tezcan, 1985: 66], 16. sayfada [Özkan, 2014], 120. sayfada [Muhammed, 2005: 170]) veya bazı kaynaklarla ilgili bilgilerde yanlışlıklar bulunmaktadır. (Bk. s. 43'te [Kiraz, 2001] olarak verilen eser kaynakçada [Kiraz, 2011] olarak yer almaktadır.)

Sekizinci bölüm için "Aydın, 2002'den üretildiği" notu düşülmesine rağmen söz konusu eserin künyesiyle ilgili ne kaynakçada ne de başka bir yerde herhangi bir bilgi yer almaktadır. Ayrıca kitabın muhtelif yerlerinde yazım ve imla kurallarına uyum hususunda gereken titizliğin gösterilmediği de dikkatlerden kaçmamaktadır. (Bk. içindekiler kısmı bölüm ifadeleri ayrıca s. 3, s. 69, s. 115, s, 172)

Sonuç olarak ders kitabı formatında hazırlanan ve kültürler arası din eğitimi alanında Türkçe literatürde ilk olma özelliği taşıyan bu çalışmanın, bu alanda önemli bir boşluğu doldurduğu söylenebilir. Günümüzde din eğitimi alanına ilgi duyan veya bu alanda çalışan gerek lisans ve gerekse lisansüstü düzeyde din eğitiminin çağdaş problemleriyle ilgilenen herkesin bu eserden istifade edebileceğini rahatlıkla söylemek mümkündür.

